

MAAILMAN Historia

 SAGA
EGMONT

**MUINAISUUDEN
MYSTERIT**

MAAILMAN Historia

 SAGA
EGMONT

**MUINAISUUDEN
MYSTERIT**

Maailman historia

Muinaisuuden mysteerit

SAGA Egmont

Muinaisuuden mysteerit

Copyright © 2019, 2020 Maailman Historia and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726383362

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Muinaisuuden mysteerit

Kaivauksissa ja tutkimuksissa nousee jatkuvasti esiin viitteitä julmista taisteluista, umpihulluista hallitsijoista ja hurjista teloitusten menetelmistä. Ajalta, jolta ei ole käytettävissä kirjallisia lähteitä, saadaan tietoja arkeologien löytöjen perusteella. Nuolenkärjet, korut ja ruukunpalaset ovat jo vuosisatojen ajan valottaneet menneisyyttä, mutta varhaisten kulttuurien vaiheista on ollut vaikeaa saada varmaa tietoa. Nyt arkeologit ovat kehittäneet uudenlaisia menetelmiä, joilla on muun muassa onnistuttu analysoimaan entistä tarkemmin Luoteis-Euroopasta löytyneitä, hyvin säilyneitä suoruumiita. Seuraavaksi yritetään selvittää niin Välimeren alueen kuin Aasiainkin varhaisten sivilisaatioiden tuhon syitä. Ja sitä mukaa kuin muinaiset salaisuudet paljastuvat, myös nykyiset käsitykset tarunhohtoisesta Atlantiksesta ja Troijan tuhosta joudutaan punnitsemaan uudelleen.

Mielenkiintoisia lukuhetkiä!

1. Suoruumiiden salainen elämä

Luoteis-Euroopan soista löytyy ajoittain hyvin säilyneitä esihistoriallisia ruumiita. Vainajien rauhalliset tai tuskaiset ilmeet ruokkivat tarinoita heidän elämänsä viime hetkistä. Oliko hautaaminen suohon rangaistus rikoksista vai olivatko vainajat uhreja kostonhimoisille jumalille?

Kuun hohde valaisi soista maastoa, jossa soihdut osoittivat kulkijoiden polveilevan reitin mättäiden välissä. Pieni soihtukulkue eteni juhlallisesti hitain askelin suon halki. Lopulta kulkijat pysähtyivät tarkkaan valittuun paikkaan, ja heistä yksi, mies, ohjattiin joukon johtajan eteen, eikä hän enää palannut suolta kotiin.

Kaksituhatta vuotta myöhemmin – vuonna 1984 – miehen ruumis kaivettiin ylös Cheshiren suosta Luoteis-Englannista. Vainajaa alettiin kutsua nimellä Lindowin mies. Ruumiin selkeistä vammoista voitiin päätellä, miten mies oli kuollut suolla: häntä oli isketty niin voimakkaasti kirveellä kalloon, että terä oli uponnut syväälle. Hänelle oli myös pujotettu kaulaan eläinten jänteistä tehty nyöri.

Lopuksi miehen kurkku oli viilletty auki ja ruumis oli potkaistu tummaan suonsilmään. Uhri oli ollut pitkä hoikka nuori mies, jolla oli ollut hyvin hoidettu täysparta, eikä hän ollut suinkaan kuollut kirveeniskuun.

Miksi Lindowin mies, kuten niin monet ennen häntä, päätti päivänsä suonsilmäkkeessä, on askarruttanut tutkijoita siitä asti, kun ruumiita alettiin löytää soilta

turvetta nostettaessa. Olivatko uhrit rikollisia? Tai homoseksuaaleja? Vai oliko heidät ehkä tarkoituksella valittu kunniakkaaseen kuolemaan uhrina jumalille?

Uudet tutkimusmenetelmät ovat nyt auttaneet ymmärtämään, keitä suoruumiit olivat, mistä he tulivat ja miksi he kuolivat.

YHTEISET PIIRTEET VIITTAAVAT RITUAALIIN

1800-luvun alussa ihmiset pitivät soilta silloin tällöin löytyneitä ruumiita epäonnisten, suolle eksyneiden ja sinne menehtyneiden kulkijoiden maallisina jäännöksinä. Vainajat haudattiin yleensä uudestaan muualle. Asenne suoruumiisiin muuttui sitä mukaa kuin yhä useammassa vainajassa havaittiin selviä teloituksen merkkejä. Lisäksi vaikutti siltä, että ruumiit oli laskettu märkään hautaan tarkoituksella ja huolellisesti.

Tutkijat keksivät myös menetelmiä, joilla ihmisten jäännökset voitiin saada säilymään suosta nostamisen jälkeen niin, että myös jälkipolvilla oli mahdollisuus tutkia niitä.

Lindowin miehen kuolema osana veristä uhrirituaalia edustaa pitkään vallinnutta käsitystä suoruumiista. Nahkamaisia ja oudon elävän tuntuisia suossa muumioituneita vainajia on löydetty sekä Britteinsaarilta että Euroopan mantereen luoteisosista. Monissa vainajista on merkkejä väkivaltaisesta kuolemasta. Soilta on turpeennoston yhteydessä löydetty myös esineitä – koruja, aseita, keramiikkaa – mikä osoittaa, että Luoteis-Euroopassa soilla oli suurella todennäköisyydellä jokin erityinen merkitys esihistoriallisena aikana. Siksi 1800-luvulta asti on tutkijoiden keskuudessa oletettu yleisesti, että suoruumiiden taustalla on yhteinen kulttuurinen käytäntö, jossa hyvin monenlaisten yhteiskuntaluokkien ei-

toivotuista henkilöistä hankkiuduttiin eroon uhraamalla heidät suolla.

Ei tiedetä, kuinka monta vainajaa eurooppalaisilta soilta on aikojen saatossa löydetty. Saksalainen arkeologi Alfred Dieck laati vuonna 1986 listan, joka käsittää 1 850 suoruumista, mutta nykykäsityksen mukaan luku on liian suuri. Todennäköisesti kokonaismäärä on joitakin satoja. Säilyneitä suoruumiita tunnetaan suurin piirtein 45 kappaletta.

RUUMIIT HAUDATTIIN UUDESTAAN

Ensimmäinen kirjallinen maininta suoruumiista on Rheenschenin suolta Alankomaista. 1600-luvun lähde kertoo seuraavasti: ”Erittäin kookkaan ja epätavallisen miehen, aivan kuin Herkuleen, kuollut ruumis maan alla oli täysin vahingoittumaton ja sen yläruumis oli kääritty härännahkaan eikä puettu takkiin.” Ei tiedetä, mitä ruumiille tapahtui, mutta arvellaan, että se haudattiin pian muualle, sillä sitä ei osattu konservoida eli käsitellä niin, että se säilyisi. Luultavasti suoruumiita löydettiin jo tätä aikaisemmin. Länsi-Euroopassa Turvetta alettiin nostaa keidassoilta jo keskiaikana. Turve on muodostunut tuhansien vuosien aikana kuolleista kasveista, kuten sammaleista, jotka ovat hajonneet vain osittain vähähappisessa ympäristössä, Se oli hyvä ja runsasenergiainen polttoaine muun muassa tiilenvalmistukseen.

Keskiajan ihmisetkin törmäsivät siksi todennäköisesti suoruumiisiin. Vaikka niiden konservointi olisi ollut mahdollista, keskiajan ihminen ei todennäköisesti olisi edes halunnut säilyttää niitä. Ajan käsitysten mukaan kaikki maailmassa oli peräisin joko Taivaasta tai Helvetistä - ja suo oli portti Helvettiin. Vuonna 1450 Saksassa Ala-

Saksissa pappi kielsi nostamasta ja hautaamasta miestä, joka oli hukunut suolle. Sen, jonka suo vei, täytyi olla Paholaisen oma, ja papin päätöksen mukaan kirkkomaahan ”haudattiin vain kristittyjä”.

Suoruumiit alkoivat herättää tieteellistä kiinnostusta vasta 1800-luvulla. Niiden ajoittaminen perustui aluksi vain intuitioon ja vaatetuksesta tehtyihin havaintoihin: Luoteis-Englannista Scalebyn suolta löydetyn naisen ruumiin arvioitiin vuonna 1845 olevan peräisin ”Julius Caesarin ajalta”, kun taas toinen löytö samoihin aikoihin kuvattiin ”vanhaksi roomalaiseksi” vihreässä ”toogassa”.

Toisen maailmansodan jälkeen polttoaineen säännöstely ajoi länsieurooppalaiset taas turvesoille, ja turpeenoston aikana kaivajat törmäsivät hyvin säilyneisiin ihmisruumiisiin. Samaan aikaan luonnontieteet ottivat isoja harppauksia eteenpäin ja suoruumiiden tutkimuksissa saavutettiin tärkeitä edistysaskeleita. Vuonna 1951 yhdysvaltalainen Willard Frank Libby esitteli mullistavan hiili-14-isotooppiin eli radiohiileen perustuvan ajoitusmenetelmänsä, jonka hän oli kehittänyt atomeista saadun uuden tiedon pohjalta.

Libbyn keksintö oli todellinen läpimurto, ja turvesoille kutsutut museoiden ja yliopistojen arkeologit pystyivät nyt uudella menetelmällä toteamaan, että vanhimmat tunnetut suoruumiit olivat peräisin kivikaudelta. Valtaosa suoruumiista oli kuitenkin peräisin suhteellisen lyhyeltä ajanjaksolta rautakaudelta noin kahdentuhannen vuoden takaa – noin vuosilta 700 eaa. – 200 jaa. Ajoitukset varmistettiin kahdesti sekä tutkimalla geologiset kerrostumat, joista vainajat oli löydetty, että ottamalla ruumiista näytteet radiohiiliajoitusta varten. Esimerkiksi Tanskasta Jyllannista vuonna 1952 löydetyn Grauballen miehen maksasta otettu näyte osoitti vainajan olevan peräisin 300-luvulta eaa.

EPÄMUODOSTUMAT HARHAUTTIVAT

Vaikka suorumiita pystyttiin nyt ajoittamaan, moni muu kysymys oli vielä auki. Ensinnäkin kummastusta herätti vainajien outo ulkomuoto. Luut olivat kuin jonkin oudon invalidisoivan sairauden vääristämiä: kaarevia ja kiertyneitä. Moni vainaja näytti lävistetyltä. Osa tutkijoista uskoi, että vainajat oli otettu hengiltä juuri epämuodostumiensa vuoksi. Heidän erilainen ulkonäkönsä oli voitu kokea uhaksi tai heitä oli voitu pitää sen vuoksi erityisen hienona uhrina jumalille.

Useissa ruumiissa nähtiin myös selkeitä merkkejä julmasta väkivallasta. Tutkijoiden mukaan monia oli kidutettu ennen suohon upottamista. Valtaosaa oli isketty päähän, heiltä oli murskattu kylkiluita ja heille oli aiheutettu muita fyysisiä vammoja. Tollundin mieheltä, joka löydettiin Keski-Jyllannista ja joka on ajoitettu vuosiin 405–384 eaa., oli katkennut jalka. Grauballen miestä taas oli lyöty päähän ja häneltä oli katkaistu jalka ennen kaulan viiltämistä auki. Nyt tiedetään, että vammat eivät syntyneet kidutuksessa, mutta ne vaikuttivat vuosikausia siihen, millaisia teorioita soiden asukkaista kehitettiin.

Natsi-Saksassa tarinoita epämuodostuneista yksilöistä ja heidän julmasta kohtalostaan käytettiin propagandatarkoituksiin. SS-valtakunnanjohtaja Heinrich Himmlerille oli selvää, miksi ruumiit oli upotettu suohon, ja hän oli suorastaan kateellinen siitä helppoudesta, jolla raajarikoista oli päästy eroon. ”Ikävä kyllä meillä ei ole yhtä helppoa kuin esivanhemmillamme on ollut”, hän huomautti harmistuneena eräässä kokouksessa vuonna 1937.

”Heillä oli vain vähän epänormaaleja ja rappeutuneita yksilöitä. Homoseksuaalit, ”urningit” [nimitys juontuu kreikkalaisesta Uranos-jumalasta], hukutettiin suohon. Kunnioitetut professorit, jotka löytävät näitä ruumiita soista, eivät ilmeisesti ole selvillä siitä, että 99 tapauksessa